

δέ, φησί, τούναντίον, ὅτι ἐπιμελούμενος ὁ πατήρ τοῦ παιδὸς παιδεύει αὐτό, ἀγάπης ἐνυπαρχούσης. καὶ περὶ μὲν τῶν Ἑβραίων ἀληθῶς εἶπεν· οἱ γὰρ Ἑβραῖοι κατὰ καιροὺς ἔλαβον ὄργην ἀπὸ Θεοῦ, ἀλλ' οὐκ ἀσυμπαθῆ· εἶχον καὶ γὰρ προφῆτας δι' ὅλου τοῦ καιροῦ καὶ ἀγιασμὸν καὶ ἱερωσύνην, ὧ παιδεύοντος μὲν αὐτοὺς τοῦ Θεοῦ σωματικῶς, ψυχικῶς δὲ οὐ κατελιμπάνοντο. μετὰ δὲ τὸν τοῦ κυρίου σταυρὸν καὶ τὸ πάθος ἐγένετο παντελὴς εἰς αὐτοὺς ἐγκατάλειψις ψυχῶν τε καὶ σωματίων, εἰς αὐτοὺς λέγω τοὺς αὐθάδεις.

7. Ἐπὶ τὸ προκείμενον οὖν ἐπανέλθωμεν τῆς ἡμετέρας 10 διηγήσεώς τε καὶ ἱστορίας. τῇ θέρει τοῦ 5963 ἔτους ἤρξατο φαίνεσθαι κομήτης ἐκ τῶν δυτικῶν μερῶν τοῦ ἀφ' ἑσπέρας ὄριζοντος ἐκάστης, εὐθὺς μετὰ δύσιν ἡλίον, ῥομφαία τινὲ B ἑοικώς, καὶ τῇ σελήνῃ πλησιάσας πανσελήνης οὕση ἔκλειψις κατὰ τύχην γέγονε κατὰ τὴν τάξιν καὶ κύκλον τῶν οὐρανίων 15 φαστήρων, ὡς ἔθος. τινὲς δὲ τὸν κομήτην ξιφοειδῆ ὄρωντες καὶ ἐκ τῶν ἑσπερίων κινούμενον καὶ πρὸς ἀνατολὴν τὴν πορείαν ποιοῦντα καὶ τῇ σελήνῃ πλησιάσαντα, καὶ τὸ σκότος τῆς ἐκλείψεως ἰδόντες, ἐνόμιζον ὅτι ὁ κομήτης ὁ ξιφοειδὴς καὶ ἡ σκότεισις τῆς σελήνης οὕτως δηλοῦ, ὅτι μέλλουσι ὁμοφωνῆσαι οἱ 20 τῶν ἑσπερίων αὐθέντες Χριστιανοὶ ἐλθεῖν κατὰ τῶν Τούρκων, καὶ αὐτοὺς νικήσουσιν. οἱ Τούρκοι δὲ θεωροῦντες καὶ αὐτοὶ εἰς φόβον οὐκ ὀλίγον καὶ λογισμοὺς ἐπέπεσον. ἀλλὰ καὶ αἱ νύκτες

venisse se miraculis legem constitutum. quin etiam nos, quod castigemur, accusat. equidem, ait, contra dico, patrem filium, quem curae habet, castigare, amore commotum. ac de Hebraeis quidem recte dicit. Hebraei enim nonnunquam iram dei experti sunt, neque tamen illam immisericordem. habebant enim perpetuo prophetas, sacra et sacerdotia, corpore a deo castigati, sed anima non destituti. post Christi autem supplicium et perpressionem secuta est perfecta eorum, i. e. contumacium, destitutio tum corporis tum animae.

7. Redeamus iam ad res, in quibus nunc maxime versamur, enarrandas. aestate anni 6962 in parte occidentali horizontis quotidie statim post occasum solis cometas romphaeae similis apparere coepit; qui quum prope lunam esset, pleno lumine splendens, accidit, ut defectio lunae fieret, secundum ordines et circuitum rerum caelestium, ut solet fieri. quidam quum cometen gladio similem e regione occidentali orientem versus procedere et lunae appropinquare viderent sentirentque tenebras defectionis, existimabant, cometen hunc et obscuratam lunam significare, occidentales principes Christianos, conspiratione facta, adversus Turcas profecturos eosque devicturos esse. atque Turcae ipsi, ista quum viderent, in timorem haud levem solli-

ἔπειναι πανσέληνοι οὐσαι, οὐ διέλειπον ἀστραπαὶ καὶ βρονταὶ καὶ ἑκάστην ἐσπέραν ἄχρι καὶ τῆς δευτέρας φυλακῆς τῆς νυκτός. τῷ δὲ πρώτῳ σεισμοί τινες ἐλαφροὶ ἐγένοντο ἐπὶ ἡμέρας δέκα καὶ ὀκτώ. καὶ καύσων ἐν ἐκείναις ταῖς ἡμέραις οὐκ
5 ὀλίγος ἦν.

Ἀλλὰ μέρος τι περὶ τῆς φύσεως τῶν κομητῶν καὶ ἀστραπαῶν καὶ βροντῶν καὶ ἄρκων ἤγουν κεραυνῶν καὶ σεισμοῦ καὶ στοιχείων διηγησώμεθα· καὶ ὅσον τὸ κατὰ δύναμιν δηλώσω πρὸς ὑμᾶς. ἀκουσον οὖν.

10 8. Κομηταὶ λέγονται τὰ φαινόμενα ἀπὸ γῆς πρὸς οὐρανὸν ἐκχυνόμενα, ἅπερ λέγουσιν τινες ἄστρα· ἀλλ' οὐκ ὀδασι τί λέγουσιν. ἔτεροι δὲ λέγουσιν ὅτι δαίμονές εἰσιν, μὴ εἰδότες καὶ αὐτοὶ τί λέγουσι, καὶ σφαλερῶς βλασφημοῦσιν. ἀλλ' οὕτε ἄστρα εἰσὶν οὕτε δαιμονικὰ πνεύματα· τὰ γὰρ
15 δαιμόνια οὐκ εἰσι λαμπρὰ ἀλλὰ ἐξοφωμένα καὶ ἀφανῆ τῆς ἀνθρωπίνης ὄψεως. διὰ τοῦτο οἱ ταῦτα λαλοῦντες φλυαροῦσιν ἀμαρτάνοντες. εἰ δὲ πάλιν ἄστρα εἰσὶ καὶ πάντοτε ἀπὸ αἰῶνος πίπτουσι ἦσαν, ἔμενεν ὁ οὐρανὸς ἀναστρός. διὰ τοῦτο οὕτε ἄστρα εἰσὶν οὕτε ποιηρὰ πνεύματα, ἀλλὰ κομη-
20 ταὶ εἰσιν. οἱ γὰρ κομηταὶ τοιοῦτοτρόπως γίνονται. τῶν ἀνέμων ἐπὶ τῆς γῆς καὶ ἐν τῷ αἰθέρι εἰσερχομένων, τὸ λεπτότατον ἐπιφέρουσι τῆς γῆς ὑλοειδὲς πρὸς τὸ οὐράνιον πῦρ, καὶ βιαζομένη ὑπὸ τῶν ἀνέμων ἢ ὕλη οὐ κατέρχεται ἕως οὐ σιγήσῃ ὁ ἀνεμος. καὶ τότε ἐκπίπτουσι ὑλομανούτων τῶν ἀνε-

7. ἄρκων ἤγουν om P 10. 8] περὶ κομητῶν MP 16. φλυαροῦσιν P 17. πάντοτε om P 22. τὸν οὐρανὸν πῦρ MP

citudinemque inciderunt. quin etiam, quum noctibus illis plena luna esset, fulgura et tonitrua non cessabant quavis vespera usque ad secundam vigiliam. mane autem terra tremebat mediocriter per dies octodecim. aestus solis per idem tempus haud levis erat.

Enimvero disseramus paucis de natura cometarum, fulgurum, tonitruum, fulminum, motuum terrae et elementorum. docebo equidem pro viribus de his rebus. audi igitur.

8. Cometæ dicuntur phaenomena a terra in coelum sublata, quos nonnulli astra appellant, nescii, quid dicant. alii daemones eos esse dicunt, qui et ipsi nesciunt, quid dicant, et graviter blasphemant. daemonia enim non clara, sed obscura sunt, nec humanis oculis cerni possunt. quare istud qui dicunt, nugantur et peccant. si autem astra essent et inde ab omni tempore caderent, coelum non foret astris distinctum. itaque neque astra, neque mali spiritus, sed cometæ sunt. cometæ enim hoc modo nascuntur. venti supra terram et per aerem flantes tenuissimam terrae materiem ad ignem coele-

μων, ἐκκεχυμένων λαυροειδῶς, ὡς ὑπὸ τοῦ πυρός τοῦ ἀνωθεν κατακαϊόμενος ὁ ἄνεμος σὺν τῇ ὕλῃ λαυροειδῆς γίνεται· καὶ οὕτω γίνονται οἱ κομηῆται. καὶ εἰ ἅμα τῷ κρύει ἐκπέση ὁ πεπυρκατωμένος ἄνεμος, γίνεται πύλιν ἀχλύς καὶ σμίγεται τῷ ὁμοίῳ αὐτοῦ ἀέρι. 5

9. Ἡ ἀστραπή οὐκ ἐν ἐτέρῳ τρόπῳ γίνεται εἰ μὴ συναλλαττομένων τῶν ἀνέμων, καὶ τῶν νεφελῶν συγκρουομένων, ὡς βιαζομένων ὑπὸ τῶν ἀνέμων, γίνεται κτύπος, ἐν δὲ τῷ κτύπῳ συγκέχεται τὸ πῦρ παρὰ τοῦ οὐρανοῦ πυρός. προτέρα δὲ ἢ βροντὴ τῆς ἀστραπῆς γίνεται· ἡμεῖς δὲ ὄξυτέραν ἔχοντες τὴν ὄρασιν διὰ τοῦτο πρῶτον θεωροῦμεν τὴν ἀστραπήν, μετὰ δὲ ταῦτα ἀκούομεν τὴν βροντὴν, θιότι βρυδυτέραν τὴν ἀκοὴν ἔχαμεν. βλέπε· ἐν παραδείγματι ἀποδείξω σοι. ἀπέχοντός σου τινος πόρρωθεν κόπτοντος ξύλα, βλέπεις αὐτοῦ τὴν ἀξίνην συγκρουομένην, καὶ οὕτω μετὰ μικρὸν τὸν κτύπον ἀκούεις. 15

85 10. Ἄνωθεν πρὸς τὸν αἰθέρα ἠπλωμένον ἑπάσχει τὸ πῦρ ἐν ὄλῳ τῷ προσώπῳ τοῦ οὐρανοῦ· αὐτὸ γὰρ ἐστὶ τὸ τέταρτον στοιχεῖον, καὶ ἰσομερεῖ τῶν ἐτέρων τριῶν, ὡς μὴ ἰσαζομένων ὁ κόσμος ἀπώλετο ἂν· οἶδε γὰρ ὁ δημιουργὸς πῶς παρεσκύασεν αὐτά. 20

11. Ὁ μὲν κεραυνὸς οὕτω γίνεται. συγκρουομένων τῶν

1. ἐκκεχυμένοι P 4. μίγνυται P 6. 9] περὶ ἀστραπῶν καὶ βροντῶν. 6. συναπτομένων P 17. 10] περὶ τοῦ ἐν αἰθέρει πυρός P, περὶ τοῦ τί ἐστὶν ἀστραπή M 19. τοῖς ἐτέροις τρισίν, ὧν μὴ τατιομένων P 22. 11] περὶ κεραυνοῦ P

stem auferunt, nec descendit ea materies ventorum vi avecta, nisi dum silent venti. tum excidunt ventis materie repletis et in speciem folii laurei effusis; quippe igne superiore inflammatus ventus cum materie formam talis folii induit. sic igitur cometae nascuntur. si in frigus ventus ignitus incidit, rursus obscurus fit et miscetur cum sui simili aere. -

9. Fulgur hoc modo fit, ut luctantibus ventis, et nebulis ventorum vi collisis, fragor oriatur, fragore autem ignis avellatur a caelesti igne. tonitru autem prius fulgure fit; sed quoniam visum acriorem habemus, prius fulgur videmus, deinde audimus tonitru, quia auditus lentior est. en tibi eius rei documentum. si quis procul a te ligna caedit, vides asciam immissam, paulo post demum sonitum audis.

10. Sursum per aethera dispersus est ignis toto spatio coeli. id enim quartum elementum est, ceteris tribus acquabile. nam si aequalia non essent, periret mundus. at enim novit rerum auctor, quomodo ea constituerit.

11. Fulmen hoc modo fit. nebulis collisis, fragor, ut ante dixi,